

พระเสด็จโดยแดนชล ราชฎรเฝ้าชมพระบารมี

วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ.2562 เป็นวันสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย มีพระราชพิธีสำคัญในวันนั้น “การเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยขบวนพยุหยาตราชลมารค” เนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562” ที่เว้นว่างมา 93 ปี หรือ เกือบ 100 ปี เป็นอีกวันที่พี่น้องชาวไทยจะร่วมเป็นส่วนหนึ่งในเหตุการณ์สำคัญอีกคราวหนึ่ง

การเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยขบวนพยุหยาตราชลมารค เนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งล่าสุด ต้องย้อนกลับไป ในสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ.2468 (ถ้านับแบบปัจจุบันจะตรงกับ พ.ศ.2469)

เรือพระราชพิธี เรือที่ใช้ในงานพิธีกรรมของราชสำนัก

สมัยอยุธยายังไม่พบหลักฐานถึงการเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยขบวนพยุหยาตราชลมารค เรือพระราชพิธีก็บ่งบอกอยู่แล้วว่า คือเรือที่ใช้ในพิธีกรรมของราชสำนัก ซึ่งเป็นเรือศักดิ์สิทธิ์ที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ดังปรากฏหลักฐานลายเส้นรูปเรือบนกลองมโหระทึก และในเอกสารโบราณไม่ว่าจะเป็น กฎหมายตราสามดวง และพระราชพงศาวดาร ก็พบว่าเป็นเรือที่ใช้ในการพระราชพิธีที่เกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ของราชอาณาจักรและพระราชพิธีสำคัญ

ดังปรากฏในกฎมณเฑียรบาลสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะพระราชพิธีแข่งเรือในเดือน 11 (อาสยุช) แล้วจะต่อเนื่องมาถึงเดือน 12 ลดชุดลอยโคม เดือน 1 ไล้เรือ

“...เดือน 11 การอาสยุชพิธี มีหม่งครุ่มช้ายชา ระบายทัก

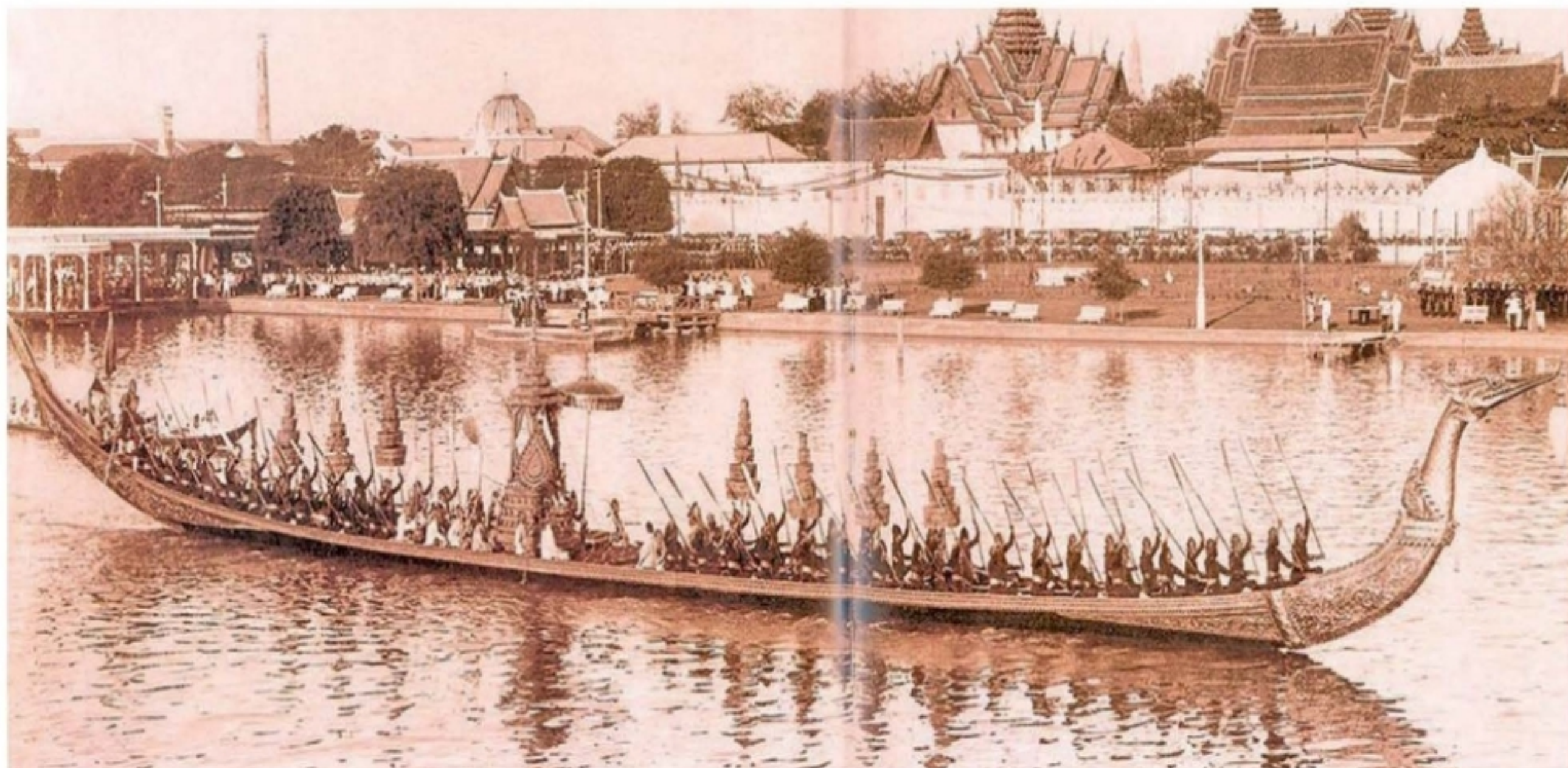
เรือสุรายุภักษ์ เรือสุรภักษา ในขบวนพยุหยาตราชลมารคเลียบพระนคร ในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 7 เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ.2468 (ภาพจาก ประมวลภาพประวัติศาสตร์ไทย พระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมัยรัตนโกสินทร์. กรมศิลปากร. 2550.)

อินทเกร็ดดนตรี...สมรรถไชยเรือต้น สมฤกษ์เรือสมเด็จพะอรรมเหี้ย สมรรถไชยไกรสมฤกษ์นั้นเปนเรือเสี่ยงทาย ถ้าสมรรถไชยแพ้ไช้เข้า เหลือเกลือกอ้อมศุขเกษมเปรมประชา ถ้าสมรรถไชยชำนะไช้จะมียุช

อาสยุช (แปลว่าเดือน 11) มีการแข่งเรือสมรรถไชย ของพระเจ้าแผ่นดิน กับเรือไกรสมฤกษ์ของพระอัครมเหสี ถ้าเรือสมรรถไชยแพ้เรือไกรสมฤกษ์ บ้านเมืองจะมีความอุดมสมบูรณ์ แต่ถ้าตรงกันข้ามกันเกิดเรือสมรรถไชยชนะ บ้านเมืองจะเกิดเป็นกสิยุค

(รายละเอียดเพิ่มเติมมีอยู่ในหนังสือ พระเสด็จโดยแดนชล เขียนโดย รศ.ดร.ศานติ ภักดีคำ จัดพิมพ์โดย สนพ.มติชน 2562)

ในพิธีกรรมดังกล่าวก็จะเป็นช่วงที่ราชฎรได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ เพราะ

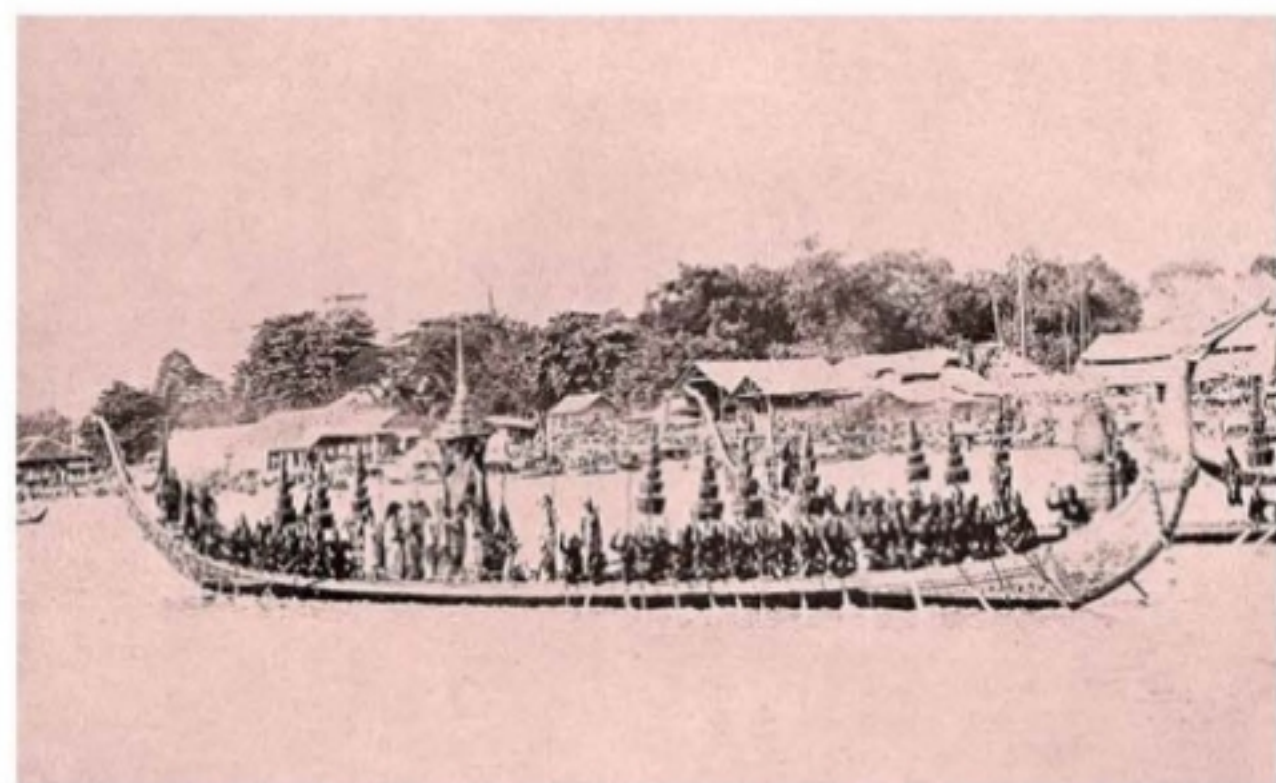
เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ เรือพระที่นั่งลำทรง ในขบวนพยุหยาตราชลมารคเลียบพระนคร ในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภช รัชกาลที่ 6 เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2454 (ภาพจากประมวลภาพประวัติศาสตร์ไทย พระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมัรัตนโกสินทร์. กรมศิลปากร. 2550.)

ส่วนใหญ่พระเจ้าแผ่นดินและพระอัครมเหสีจะประทับในพระบรมมหาราชวัง ดังนั้นทีกของชาวต่างชาติที่เข้ามายังแผ่นดินสมัยพระนารายณ์ ในหนังสือ ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม เขียนโดย นิโคลาส แชรแวงส เขียนว่า “มีอยู่วันหนึ่งเหมือนกันในรอบปีที่ประชาชนพลเมืองจะแลเห็นพระเจ้าแผ่นดินของตนได้คือในวันแข่งเรืออันถือว่าเป็นงานใหญ่และเอิกเกริกยิ่ง”

นอกจากนี้เรือพระราชพิธียังเกี่ยวข้องกับการจัดขบวนเรือที่พระเจ้าแผ่นดินสมียอยุธยาเสด็จไปยังที่ต่างๆ เช่น

พระราชพงศาวดาร ฉบับสมเด็จพะพนรัตน์ วัดพระเชตุพนฯ ฉบับตัวเขียน กล่าวถึง เรือพระราชพิธีในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม มีการเขียนถึง “เรือพระที่นั่งไชย” เป็นเรือพระที่นั่งทรงของสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมเมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปพระพุทธรูปบาท เมื่อ พ.ศ.2149 ดังความในพระราชพงศาวดารว่า

“...ศักราช 968 ปีมะเมีย อัฐศก ทรงพระกรุณาให้พุนดินหน้าพระวิหารกลบไว้เป็นที่สำหรับถวายพระเพลิง ในปีนั้นเมืองสุระบุรีบอกมาว่าพรานบุญบรอยเท้าอันใหญ่บนไหล่เขาเหนืปลาต สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดีพระไทย เสด็จด้วย พระที่นั่งเรือไชย พยุหบาตราพร้อมด้วยเรือท้าว

เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ เรือพระที่นั่งลำทรง ในขบวนพยุหยาตราชลมารคเลียบพระนคร ในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 7 เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ.2468 (ภาพจาก ประมวลภาพประวัติศาสตร์ไทย พระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมัรัตนโกสินทร์. กรมศิลปากร. 2550.)

พญาสามนต์ราชดาชดาโดยชลมารคคนที่ฮารประทับท่าเรือ...”

หรือในรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศมีการกล่าวถึง “เรือพระที่นั่งไกรสรมุขพินาน” เป็นเรือพระที่นั่งทรงของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปฉลองวัดป่าโมก เมื่อ พ.ศ.2277 ดังความในพระราชพงศาวดารฉบับสมเด็จพะพนรัตน์ ว่า

“...ลศักราช 1096 ปีชาล ฉ้อศก พระบาทสมเด็จพระบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชดำหริ์สั่งท้าวพญามุขมนตรีทั้งหลายว่า วัดปากโมกนั้นการทั้งปวงสำเร็จบริบูรณ์แล้ว ให้จัดแจงการฉลองและเครื่องสักการบูชาทั้งปวงไว้ให้พร้อมสรรพ ครั้นถึงวิสาขมาสศกปีชยดฤชทิพิไชยฤช สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ก็เสด็จลง เรือพระที่นั่งไกรสรมุขพินาน อันอลงการ ด้วยเครื่องพระอภิรมรัตนฉัตรชุมสายบังแซกสลอนสลับ ประดับด้วยเรือคีศสัตว์ตั้งกรสรพรพะเนกนาวาท้าวพญาข้าทูลอองทูลีพระบาท โดยเสด็จพระราชดำเนินแห่แทนตามขบวนพยุหะบาตราหน้าหลังเป็นชนิดแน่นเตียรดาชอรณพณที่ฮาร บันลุลพลไชย ณ วัดชีประขาว เสด็จขึ้นประทับในที่นั้นแล้วเสด็จทรงพระราชยานดำเนินโดยสถลมารคถึง ณะ วัดปากโมก...”

การเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนคร โดยขบวนพยุหยาตราชลมารค เริ่มเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 4

ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมัรัตนโกสินทร์ และมีการโปรดเกล้าฯ ให้จัดการเลียบพระนครโดยทางชลมารคนั้น เพื่อให้ราษฎรได้ชื่นชมพระบรมโพธิสมภาร และจะได้เป็นพระเกียรติยศไปภายหน้านั้น

เริ่มเป็นครั้งแรกในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ.2394

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 4 ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) โดยจัดแบ่งย่อหน้าใหม่ แต่คงอักขรวิธีการเขียนไว้ตามต้นฉบับ ดังนี้

ขบวนพยุหยาตราชลมารคเลียบพระนคร ในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก สมโภช รัชกาลที่ 6 เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2454 เห็นเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์จอดเทียบท่าที่พลับพลาทำราชวรดิษฐ์ (ภาพจาก ภาพยนตร์จากจดหมายเหตุ หนึ่งพันภาพประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์. กรมศิลปากร. 2559.)

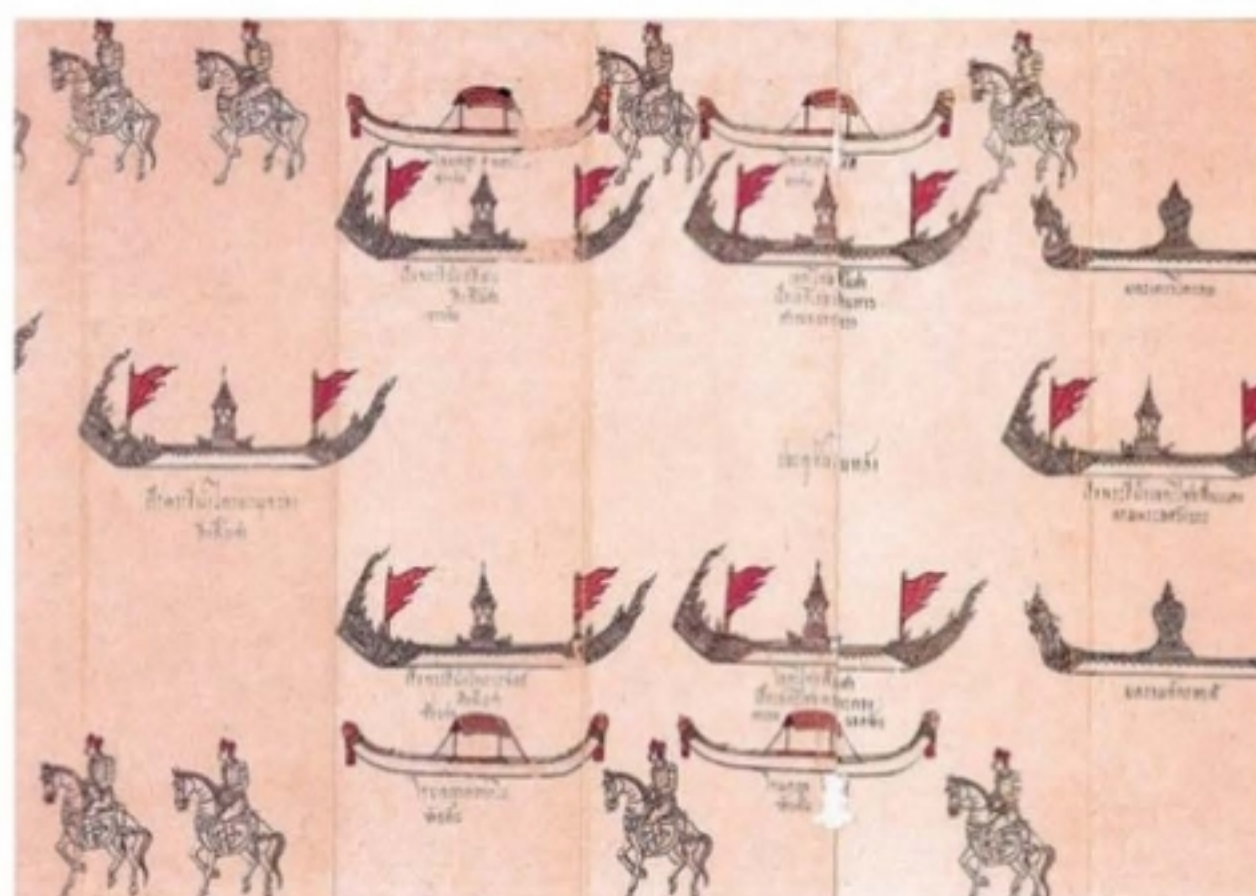
“...แล้วทรงพระราชดำริว่า พระมหากษัตริย์แต่ก่อนเลียบพระนครก็แต่ทางสถลมารควันเดียวเท่านั้น ครั้นนี้เห็นว่าราษฎรนิยมชมชื่นทั่วกัน เรือพระที่นั่งและเรือต่างๆ มีอยู่เป็นอันมาก ไม่มีการสิ่งใดเก็บไว้ก็ไม่มีผู้ใดเห็น ครั้นนี้จะแห่พยุหยาตราเรือให้ราษฎรชมพระบรมโอรสาธิ์สมการทั่วกันอีกคราวหนึ่ง จะได้เป็นเกียรติยศปรากฏไปภายหน้า จึงสั่งเจ้าพนักงานให้เตรียมพยุหยาตราเรือไว้

รุ่งขึ้น ณ วันพุธ เดือนหก แรมหกค่ำ เสด็จออกเลียบพระนครทางชลมารค พวกข้าทูลละอองผู้ใหญ่ผู้น้อย ราษฎรไพร่บ้านพลเมืองไทยจีนที่อยู่แพอยู่เรือนริมน้ำชวนกันตั้งโต๊ะเครื่องบูชาอย่างไทยจีนจุดประทีปฐพีเทียนกระทำสักการบูชารับเสด็จรอบพระนคร มีความชื่นชมโสมนัสยินดียิ่งนัก...”

การจัดขบวนพยุหยาตราชลมารคในครั้งนี้ มีจำนวนเรือในขบวนถึง 269 ลำ มีเรือนอกขบวนที่เข้าร่วมด้วยประมาณ 50 ลำเศษ และมีจำนวนฝีพายทั้งหมดประมาณ 10,000 คนเศษ โดยเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยทางชลมารคตามทักษิณาวรรตรอบพระนคร เริ่มจากทำราชวรดิษฐ์ไปทางทิศเหนือ เข้าคลองรอบ

หนังสือพระเสด็จโดยแดนชล เขียนโดย รศ.ดร.ศานติ ภักดีคำ จัดพิมพ์โดย สนพ.มติชน

ริ้วกระบวนแห่พยุหยาตราชลมารคสมเด็จพระนารายณ์มหาราช หลักฐานที่แสดงถึงรูปแบบขบวนเรือพยุหยาตราชลมารคอีกชิ้นหนึ่งที่สำคัญ เพราะนอกจากจะบอกตำแหน่งของเรือต่างๆ แล้ว ยังมีรูปวาดของเรือแต่ละลำพร้อมชื่อ หลักฐานชิ้นนี้เป็นของที่ชำระขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นผู้ให้ชำระขึ้นใหม่ ใน พ.ศ.2459 ภาพจากกรมศิลปากร, ริ้วกระบวนแห่พยุหยาตราทางชลมารคสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จำลองจากต้นฉบับหนังสือสมุดไทยของหอสมุดแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2530)

พระนครไปยังวัดบวรนิเวศวิหาร จากนั้นจึงเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดอรุณราชวราราม แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับยังพระบรมมหาราชวัง

ถือเป็นขบวนพยุหยาตราชลมารคครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของกรุงรัตนโกสินทร์

หลังจากขบวนพยุหยาตราชลมารคเลียบพระนครในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 4 การพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในรัชกาลต่อๆ มาจึงได้มีการจัดขบวนพยุหยาตราชลมารคเลียบพระนครด้วย

สมัยรัชกาลที่ 5 ปรากฏหลักฐานว่าใน พ.ศ.2416 ซึ่งเป็นการจัดพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งที่ 2 ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดขบวนพยุหยาตราชลมารคเลียบพระนครโดยใช้เส้นทางเดียวกันเมื่อคราวงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกรัชกาลที่ 4

สมัยรัชกาลที่ 6 ปรากฏหลักฐานว่าใน พ.ศ.2454 ได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดขบวนพยุหยาตราชลมารคเลียบพระนคร จากทำราชวรดิษฐ์ไปยังวัดอรุณราชวราราม

สมัยรัชกาลที่ 7 ปรากฏหลักฐานว่าใน พ.ศ.2468 ได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดขบวนพยุหยาตราชลมารคเลียบพระนคร โดยใช้เส้นทางเดียวกันเมื่อคราวงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกรัชกาลที่ 6

ส่วนใน สมัยรัชกาลที่ 8 มีการเว้นว่างเพราะไม่ได้จัดพระราชพิธีบรมราชาภิเษก และ รัชกาลที่ 9 นั้นไม่มีการเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยขบวนพยุหยาตราชลมารค ถึงแม้จะมีขบวนพยุหยาตราชลมารคหลายครั้งก็ตามที่

วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ.2562 อีกไม่นานนี้ ปวงชนชาวไทยจะได้ชื่นชมพระบารมี และความยิ่งใหญ่ตระการตา ณ ริมน้ำเจ้าพระยาในการเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยขบวนพยุหยาตราชลมารค เนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

มติชน Matichon Circulation: 950,000 Ad Rate: 1,550	Section: ประชาชน/หน้าแรก			
	วันที่: จันทร์ 7 ตุลาคม 2562			
	ปีที่: 42	ฉบับที่: 15184	หน้า: 13(เต็มหน้า)	
	Col.Inch: 226.30	Ad Value: 350,765	PRValue (x3): 1,052,295	คลิป: สีสี่
หัวข้อข่าว: พระเสด็จโดยแดนชล ราษฎรเฝ้าชมพระบารมี				

ในโอกาสมหามงคลเช่นนี้ทางบริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) จัดรายการ
สโมสรมติชนวัฒนธรรมเสวนาครั้งประวัติศาสตร์ “พระเสด็จโดย
แดนชล” เผยแพร่องค์ความรู้เรื่องราวพระราชพิธี โดยได้รับเกียรติจาก
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ราชประเพณี ศาสตราจารย์พิเศษ
ธงทอง จันทรางศุ, รศ.ดร.ศานติ ภักดีคำ, อ.ธีรพันธุ์ จันทร์เจริญ และ ผศ.ดร.
ชัยพล ไชยพร เป็นผู้ดำเนินรายการ ณ ห้อง ICON LUX HALL ICONSIAM
วันศุกร์ที่ 18 ตุลาคม พ.ศ.2562 เวลา 13.00-16.30 น.
รายละเอียดการสำรองที่นั่งติดตามได้ที่ facebook มติชนวัฒนธรรม
และ www.silpa-mag.com

อภิลิขิตี วีระจรรูวรรณ